

რჩევა ფარმერისთვის - სალათის მოვლა-მოყვანის ტექნოლოგია

სალათის ზოგადი დახასიათება

სალათი (ლათ. *Lactuca sativa* L) ერთწლიანი მხალ-მწვანე მცენარეა, რომელიც დიდი რაოდენობით შეიცავს ვიტამინებს და მინერალურ მარილებს. მისი კვებითი ღირებულება განსაკუთრებით მაღალია ნედლი სახით გამოყენებისას. სალათა დიეტური საკვებია; ის ამცირებს სისხლის წნევას, აუმჯობესებს ძილს, ამშვიდებს ნერვულ სისტემას, ასტიმულირებს ნაწლავების მოქმედებას. საკვებად იყენებენ სალათის რომელიც ფოთლებს და თავს. სალათას აქვს მოკლე სავეგეტაციო პერიოდი, რის გამოც მისი მოყვანა შეიძლება წლის განმავლობაში რამდენიმეჯერ საქართველოს თითქმის ყველა კლიმატურ ზონაში. ფოთლის შეფერილობის მიხედვით, სალათი გვხვდება ღია მწვანე, მუქი მწვანე, მოსფრო და სხვა.

სალათის წარმოებას მისდევდნენ ჯერ კიდევ ძველ ეგვიპტეში, საბერძნეთსა და რომში. დღეისათვის მსოფლიოში სალათაზე მოთხოვნილება ყოველწლიურად იზრდება და მისი მნიშვნელოვანი მწარმოებლები არიან: აშშ, ჰოლანდია, ბელგია, ესპანეთი, იტალია, საფრანგეთი,

იაპონია, ჩინეთი და სხვა. სალათის მოყვანა შეიძლება როგორც ღია, ისე დახურულ გრუნტში.

წარმოების აგროტექნიკა

პრაქტიკაში ფართო გავრცელება ჰპოვა ჩითილების წინასწარ კვალსათბურში ან ღია საჩითილე კვლებში გამოყვანილი წერგებით სალათის გაშენებამ. ამ მეთოდით წერგების გამოყვანა წარმოებს თითქმის 1 თვის განმავლობაში, ხოლო დასარგავად გამზადებულ ჩითილებს რვაჯერ ხუთმწკრივ ზოლებად, სადაც ზოლებს შორის მანძილი 50 სმ-ია, ხოლო მწკრივებს შორის 25 სმ და მცენარეებს შორის 20 სმ. ამ წესით 1 ჰა-ზე ირგვება 150-160 ათასი მცენარე.

სალათის სახეობები და ზრუნვა

არსებობს სალათის ოთხი სახეობა, ესენია: ფოთლოვანი, თავიანი, რომინი (რომაული) და სატაცურისებრი სალათები. **სალათის ფოთლოვანი ჯიშებია:** ლუკოლა, აისბერგი, რომენი, რადიჩიო, ლოლოროსა, ლოლო-ბიონდა, ფრიზე და სხვა. მათი სავეგეტაციო პერიოდი ტემპიკური სიმაღლის დანყებაზე 30-40 დღეა.

სალათის თავიანი ჯიშებია: ქვისთავა, მაისის, ბეტნერის, ბერლინის ყვითელი და სხვა. მათი სავეგეტაციო პერიოდი დათესვიდან ტემპიკურ სიმაღემდე 55-90 დღეა.

რომინის სალათის ჯიშებია: პარიზული მწვანე, ბალონი და სხვა. მათი სავეგეტაციო პერიოდი 70-100 დღეა.

სატაცურისებრი სალათის ჯიშებია: მოსკოური, ხუჭუტოთიანი მოყვითალო და სხვა. მათი სავეგეტაციო პერიოდი 40-55 დღეა.

სალათის ფოთლოვანი ჯიშებიდან ლუკოლა გამოირჩევა სანელებლების არონატი.

აისბერგის ფოთლები გამორჩეულად ხრამუნაა, სიმკვრივით კომპოსტოს წაგავს გადატანისა და შენახვის დროს მის ფურცლებს ყინულს აყრიდნენ; სახელწოდებაც აქედან მოდის.

რომინის ფოთლებიც ხრამუნაა, მდიდარია ნატრიუმით. რადიჩიო დიდი რაოდენობით შეიცავს კალციუმს და რკინას.

ფრიზე და ლოლოროსო შეუცვლელია ხორცისა და თევზის კერძებთან კომბინაციაში.

სალათის ჯიშები განსხვავდებიან ფოთლის ფორმით, შეფერილობით, კიდების დაკბილვით, ქსოვილების კონსისტენციით, ფოთლები სიგრძით 10 სმ-დან 50 სმ-მდეა, სიგანით 10-35 სმ. ფოთლოვანი, სატაცურისებრი და რომენ სალათები დიდ ფოთლებს ივითარებენ.

საადრეო ჯიშები წარმოქმნიან პატარა ფოთლებს. ჯიშური განსხვავების გარდა, ფოთლების ზომები იცვლება ვეგეტაციის პერიოდში აგრომეტეოროლოგიური პირობების შეცვლინით. თავიანი ფოთლები ივითარებენ 5-15 სმ დიამეტრისა და 10-30 სმ სიმაღლის თავებს.

სალათის ბიოლოგიური თავისებურებანი

სალათი სიცხე გამოძლე მცენარეა; ღვის ფაზაში დაუზიანებლად იტანს -2,-3°C ტემპერატურას, მოზრდილი მცენარეების ყინვაგამძლეობა გაცილებით მეტია. სალათი იზრდება +5°C პირობებში, თუმცა ოპტიმალურია 15-20°C ტემპერატურა, თავიანი ფორმებისთვის 12-14°C. სასურსათე გამოყენების ფაზამდე შეუძლია განვითარდეს 10°C ტემპერატურის პირობებში.

სალათის თესვები წერილია, ოჯალური ან ნამკლისებრი ფორმის; აღმოცენების უნარს ინარჩუნებს 3-4 წელი.

თესლი გაღვივებს იწყებს 2-3°C ტემპერატურის პირობებში. საქართველოში შეიძლება ყველა სახეობის სალათის წარმოება, თუმცა ყველაზე პერსპექტიულია ფოთლოვანი და თავიანი სახეობები.

სალათი, მათხულის გრძელი დღის პირობებში სინათლის სტადიის გავლის შემდეგ, სწრაფად ივითარებს ღეროს; მოკლე დღის პირობებში კი (გაზაფხული და შემოდგომა), სალათი ვეგეტატიური ნაწილების მრდით გამოირჩევა და დიდი ხნის განმავლობაში არ გამოდის რომეტის მდგომარეობიდან.

სალათისათვის ნიადაგის მომზადება

სალათის კარგი მოსავლის მისაღებად საჭიროა ნოყიერი, სტრუქტურული და ტენით უზრუნველყოფილი ნიადაგი. მშრალ და ცუდი ფიზიკური თვისებების მქონე ნიადაგზე სალათი წელა იზრდება და რომეტზე რამდენიმე ფოთლის განვითარების შემდეგ სწრაფად ამოიღებს ღეროს. ნიადაგის არის რეაქციის მხრივ სალათი კარგად ვითარდება ნეიტრალურ და სუსტ მუავე რეაქციის მქონე ნიადაგზე. თუ მუავიანობა დაბალია, pH 5,5-ზე ნაკლებია, უნდა შევიტანოთ 18 2 -ზე 1,5 კგ-ის რაოდენობით დეფექციური ტალახი, გადაშენარი ნაკელი ან კომპოსტი 15-20 კგ 18 2 -ზე. შემდეგ ხდება ნიადაგის გრუნტის დამუშავება 20-25 სმ სიღრმეზე (ფარცხვა და გასწორება). შესაძლებლობის შემთხვევაში, კარგია წვეთობრივი მორწყვის სისტემის მოწყობა.

რჩევა ფერმერისთვის - სალათის მოვლა-მოყვანის ტექნოლოგია

თუ სალათი მოგვყავს თესლბრუნვაში ჩართვის პრინციპით, მაშინ უმჯობესია მისი მოყვანა პომიდორის, ბადრიჯნის, კიტრის და საგვიანო კომბოსტოს დარგვამდე. მისი დარგვა შეიძლება საადრეო კარტოფილის, საადრეო კომბოსტოს, საპარკე ლობიოს და ხახვის ადების შემდეგ.

თესვა-რგვის და მოვლის აგროტექნიკა

სალათა მოჰყავთ თესლის თესვით ან წინასწარ გამოყვანილი ჩითილებით. თესლს თესავენ წინასწარ გამზადებულ გრუნტში ან მცირე ზომის კასეტებში 0,5-1,5 სმ სიღრმეზე.

სალათს თესავენ მწკრივებად; ზოლში მწკრივებს შორის საჭიროა 5-დან 10 სმ-მდე მანძილი. ხუთმწკრივიან ზოლებად თესვისას სქემა ასეთია: 20,5X4 (ზოლებს შორის 52 სმ, მცენარეებს შორის - 4 სმ). ათმწკრივიან ზოლად თესვისას სქემა ასეთია: 15 X 9 (ზოლებს შორის 15 სმ, მცენარეებს შორის - 9 სმ).

თესვის ნორმა ფოთლოვანი ჯიშებისათვის 4-5 კგ-ია ერთ ჰა-ზე, ხოლო თავიანი ჯიშებისათვის - 2-3 კგ/ჰა-ზე. დათესვიდან 10-15 დღის შემდეგ, წარმოებს მწკრივთაშორის პირველი თოხნა, მწკრივში მცენარეთა გამეჩხერებით და ზოლებს შორის კულტივაციით. ბარის რაიონებში გვალვიან სეზონში სალათი საჭიროებს რამდენჯერმე მორწყვას.

დათესვიდან 25-30 დღის შემდეგ ანარმოებენ მეორე გამეჩხერებას და გაფხვიერებას. ამ დროს მცენარეს 4-5 ნამდვილი ფოთოლი აქვს, ამიტომ გამეჩხერების შედეგად აღებული პროდუქცია შესაძლოა გამოყენებული იქნას. მეორე გამეჩხერების დროს მცენარეებს შორის მანძილებს აძლევენ 8-10 სმ-ს. ჩითილების გადარგვისთანავე საჭიროა ნაკვეთის მორწყვა. შემდგომ მოვლა გულსხმობს გაფხვიერებას, გამოკვებას და მორწყვას. პირველ გამოკვებას ანარმოებენ დარგვიდან 7-10 დღის შემდეგ ამონიუმის გვარჯილით ჰა-ზე 150 კგ-ის რაოდენობით, მეორე გამოკვება კი ნარმოებს ფოთლის ინტენსიური ზრდისა და თავის ფორმირების დაწყების ფაზაში. სალათის სტანდარტული მოვლა ამით მთავრდება.

მაკვანძები და დაავადებები

მიუხედავად სალათის კულტურის მოვლა-მოყვანის მცირე სავგვეტაციო პერიოდისა, მას აზიანებს ბოსტან-ბაღჩეულის მავნებლები და დაავადებები, როგორცაა: მახრა, ხახვის ბუზი, მოზაიკა, თეთრი და ნაცრისფერი სიდაპლვე, კომბოსტოს ჩრჩილი და სხვა.

ვინაიდან სალათის ფოთლები მნიშვნელოვანი საკვები პროდუქტია, უნდა ვერიდოთ ქიმიური პრეპარატების გამოყენებას და ძირითადი ყურადღება გავამახვილოთ პროფილაქტიკური და აგროტექნიკური ღონისძიებების სწორად ჩატარებისაკენ, კერძოდ: ფართობი დამუშავებამდე უნდა გაიწმინდოს მცენარეული ნარჩენებისაგან; დროულად უნდა ვებრძოლოდ სარეველებს და ნიადაგი უნდა გვქონდეს ფხვიერ მდგომარეობაში; ჭეად ნიადაგებში შევიტანოთ მოსაკირიანებელი საშუალებები. საბუბრებსა და კვალსაბუბრებს გავუკეთოთ დემინფექცია, ხოლო

ვეგეტაციის პერიოდში - ვენტილაცია. კარგია სალათის თესლბრუნვაში ჩართვა. აუცილებლობის შემთხვევაში, გამოვიყენოთ ქიმიური ბრძოლის საშუალებები, რომელთა დაშლის ლოდინის პერიოდი მცირეა.

მოსავლის აღება

ფოთლოვანი სალათის ჯიშებს გადარგვიდან 40-50 დღის შემდეგ იღებენ. მოსავლის აღებისას შესაძლებელია მთლიანი როზეტის მოჭრა, ან მცენარის მიწიდან ამოთხრა ფესვიანად. სალათის მოსავლის აღებისას აუცილებელია მცენარის ფოთლები იყოს მშრალი. აღების პერიოდი ემთხვევა იმ დროს, როცა მცენარეები დაამთავრებენ მათვის დამახასიათებელი ფოთლის ფორმირებას; თავიანი სალათა კი ასაღებად მზად ითვლება, როცა მისი თავის საფარველის ზედა ფოთლები მიიღებს უფრო ღია შეფერილობას.

თავიან სალათს იღებენ იმავე ვადებში, როგორც ფოთლოვანს. ამ დროს მცენარეს ჭრიან რომეტან ერთად.

მოსავლის აღება უკეთესია დილის საათებში. აღებულ მოსავალს ალაგებენ ყუთებში, არაუმეტეს 2-3 ფენისა; შემდეგ გადააქვთ გრილ ადგილას ან აგზავნიან სარეალიზაციოდ. სალათი მალეუჭებადია; მცენარის შენახვა ხდება 0-3°C ტემპერატურაზე. სალათის საადრეო ჯიშების მოსავლის აღება შეიძლება ვეგეტაციის 45-65-ე დღეს; თუმცა, მათი მოსავლიანობა დაბალია - 50-150 ტ/ჰა; საგვიანო ჯიშების მოსავლის აღება შეიძლება აღმოცენებიდან 70-90 დღეში; მათი მოსავლიანობა საკმაოდ მაღალია - 250 ტ-დან 500 ტ-მდე 1 ჰა-ზე. საგვიანო ჯიშების განვითარება პირველ პერიოდში ნელა მიმდინარეობს. 35-40 დღეში ივითარებს 6-15 ფოთოლს, ხოლო ერთი მცენარის მასა 15-110 გრ-ია; 35-40 დღიდან მცენარე ინტენსიურად ვითარდება და ფოთლების რაოდენობა 14-22-მდე იზრდება, ხოლო მცენარის მასა 50-180 გრ-მდე. აღმოცენებიდან 60-65 დღის შემდეგ თავიანი სალათის საშუალო ზონა 350-500 გრამია, ხოლო ფოთლოვნის - 350-600 გრამი.

